

Fons històric de fotografies i diapositives.

EL FONS HISTÒRIC DE DIAPOSITIVES DEL DEPARTAMENT DE GEOGRAFIA

Els inicis i el desenvolupament

El Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona des de la seva creació, cap a la meitat dels anys seixanta, va disposar d'un Fons de diapositives que, durant molt de temps, va ser un instrument bàsic pel desenvolupament de la docència pràctica.

Aquest Fons d'imatges, amb pocs materials durant els primers anys, va anar creixent gràcies a la ferma voluntat del Dr. Salvador Llobet. Ell va prendre la iniciativa de crear una col·lecció de fotografies que permetés als docents dur els paisatges a l'aula per a il·lustrar el seu discurs. Va ser, sens dubte, el professor de Geografia més apassionat que hem conegut, per les sortides de camp. A més, anant d'excursió amb ell, vam aprendre a captar els fenòmens geogràfics de forma directa: en primer lloc, amb els ulls i després, amb les nostres màquines fotogràfiques.

El punt de partida del Fons era pobre i força antic, ja que estava format per plaques de vidre d'abans de la guerra i per reproduccions de fotografies de llibres de qualitat dubtosa. El Dr. Llobet el va enriquir amb el seu esforç personal i amb molt pocs mitjans econòmics.

El procediment seguit pel Dr. Llobet per a engrandir el Fons, va ser, cedir les seves pròpies diapositives. Més endavant va demanar aportacions als professors i a certs alumnes del Departament de Geografia, i addicionalment, propicià intercanvis de material d'aquesta mena amb col·legues geògrafs d'altres universitats. El creixement del Fons va ser progressiu fins a finals de la dècada dels setanta, que és quan el seu promotor, el Dr. Llobet, es va jubilar. Eren temps en els que ja molts de nosaltres havíem creat recopilacions de diapositives pròpies, gràcies al seu mestratge.

És evident que, amb el pas dels anys, aquest Fons d'imatges s'ha anat convertint en un material obsolet. Des de ja fa temps, també resta oblidat en un racó del Departament, els projectors i les capsetes amb les diapositives. Moltes s'han malmès, sobretot les de col·leccions editades comercialment, comprades en els darrers anys, però altres mantenen la seva qualitat i avui resten com testimonis magnífics del passat. Per això, hem decidit recuperar allò que molts considerarien andròmines inservibles, ja que creiem que seria injust que quedessin oblidades iniciatives que van ser molt importants per a enriquir i qualificar l'ensenyament de la Geografia.

Aquest treball és, doncs, un petit homenatge que volem retre al que fou professor nostre, l'entranyable Dr. Salvador Llobet, geògraf pioner en la utilització de les diapositives per a la docència.

L'ACTUALITZACIÓ DEL FONS HISTÒRIC

Els editors

Els qui realitzem la tasca de modernitzar i reconvertir el Fons per a facilitar la seva consulta, som els professors Josep Pons Granja i Rosa Mª Castejón Arqued. Actualment, la nostra situació de professors emèrits pre-jubilats ens permet disposar del temps necessari per a dur a terme aquest treball, que, sens dubte, és molt entretingut i prou feixuc en el tractament mecànic del material fotogràfic.

Cal posar de manifest que disposem de certs avantatges que ens han ajudat a organitzar el Fons Històric. Queda entès que la nostra dilatada trajectòria docent ens aporta els coneixements metodològics adients per a fer assequible i útil la consulta de les imatges. Però, a més, ha estat un valor afegit l'especialització de Josep Pons Granja en temes de didàctica de la Geografia, a l'hora de localitzar les imatges en un marc cartogràfic clar i entenedor. Addicionalment, també ha resultat molt eficient el coneixement que jo mateixa tinc de les diapositives històriques; la meua primera feina al Departament, quan era Ajudant del Prof. Llobet, va ser organitzar les diapositives, numerant-les, escrivint els rètols en els seus marcs, i fent constar en un arxiu les noves entrades.

Vaig aprendre molt visualitzant tantes imatges i atenent les instruccions del Dr. Llobet; però, també, em vaig avorrir fent aquella tasca tant detallista. Ara, malgrat tot, el record d'aquella etapa em complau.

El Departament de Geografia, creat a mitjans dels anys seixanta, posteriorment, es va escindir en dos: el Departament de Geografia Humana i el Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional. Les diapositives van quedar, llavors, sota la custòdia d'aquest últim, al qual pertanyem nosaltres, els editors.

Els objectius

Diferents motius ens han conduït a transformar el Fons Històric en aquest recull d'imatges en format digital, però els propòsits fonamentals han estat els següents:

En primer lloc, recuperar unes diapositives històriques que van ser pioneres de l'eclosió actual del sector de la imatge. És lloable que la inicial Geografia que s'impartí al Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, ja fes ús de les fotografies a les aules.

Un altre dels objectius ha estat reconvertir uns materials didàctics avui obsolets, –les diapositives emmarcades i els projectors–, en materials d'ús electrònic que actualment estan tan generalitzats. Hem volgut subratllar la importància que les imatges segueixen tenint en l'estudi del territori i en la docència de la Geografia.

Després, amb la recuperació del Fons, també desitgem defensar la conservació d'aquestes “antiguitats” sovint menyspreades. L'objectiu és que no es perdi en l'oblit del temps allò que encara resta del Fons Històric, ja que gran part del seu contingut ha desaparegut. Aquest Fons és un vestigi molt important per als geògrafs d'avui i de demà, per conèixer el valor que es donava,

temps enrere, a la percepció dels paisatges.

Finalment, posar en evidència el paper impulsor del Professor S. Llobet en l'expansió del Fons, que sense el seu afany i insistència no hagués arribat a conformar-se.

La metodologia

El procediment seguit en el nostre treball d'edició del Fons Històric per a posar a l'abast de tothom les fotografies, consta de diverses fases que hem endegat progressivament. Tot seguit, exposem la seqüència:

- 1 -

El primer pas ha estat reorganitzar aquest conjunt desordenat, seguint el criteri d'autors, de matèries o de publicacions de procedència. S'han eliminat les diapositives que hem considerat inservibles, després de visualitzar-les prèviament mitjançant un projector. D'aquesta manera hem arribat a constituir la base d'imatges que posteriorment ens ha permès estructurar el Fons en diverses col·leccions.

S'ha de tenir present que tot aquest material no estava ordenat ni temàticament, ni per autors, ni cronològicament. L'únic criteri que l'estructurava era una numeració aleatòria més o menys coincident amb el ritme d'arribada de les diapositives al Departament. De fet, tots els professors de geografia sabíem que era força complicat triar-les per projectar-les a l'aula.

- 2 -

La fase següent ha consistit en transformar el material seleccionat per a poder accedir a ell mitjançant l'ordinador. L'escanejat i el retoc de les fotografies s'ha dut a terme en el Punt de Recolzament a la Docència de la Facultat de Geografia i Història. Volem agrair el seu gran ajut, ja que sense la seva col·laboració, el nostre treball s'hagués eternitzat o potser no hagués estat possible.

- 3 -

Un cop instal·lada dins l'ordinador la nova base d'imatges del Fons, hem dissenyat una plantilla per a emmarcar cada diapositiva amb el seu corresponent títol explicatiu. Evidentment, el contingut dels títols és molt heterogeni i depèn de la informació que en el seu dia va donar cada autor. Per a aconseguir certa homogeneïtat hem restaurat els títols, rectificat els errors i enriquit els enunciats.

- 4 -

Fetes totes les elaboracions que acabem d'exposar, hem procedit a individualitzar uns quants conjunts que anomenem *Col·leccions*, la llista de les quals apareix en l'epígraf següent.

Cada una de les col·leccions anirà precedida d'un breu text explicatiu amb referències al marc cronològic i al marc territorial que comprèn, al seu objectiu i a les diverses parts que la componen. En algunes col·leccions el text també farà esment del sistema cartogràfic aplicat per a la localització de les imatges que formen la col·lecció.

- 5 -

El darrer plantejament ha consistit en organitzar la difusió electrònica de les col·leccions del Fons Històric, per a generalitzar la seva consulta. Creiem que el camí de sortida primari ha de ser el Dipòsit Digital de la Universitat de Barcelona, en la Col·lecció OMADO dedicada a la recopilació de material docent.

Sens dubte, altres vies de difusió a *internet* seran les pàgines web dels departaments, institucions, associacions, etc., relacionades amb la Geografia, així com totes aquelles Revistes electròniques de Geografia que ho considerin interessant.

Col·leccions que componen el Fons Històric

El marc cronològic va des de les primeres dècades del segle passat fins a finals dels anys setanta, coincidint amb la jubilació, en 1978, del Dr. Llobet, que va ser el creador i promotor del Fons de diapositives. Les imatges estan agrupades en els sis epígrafs que indiquem seguidament.

Col·leccions antigues, prèvies a la creació del Departament de Geografia

Col·lecció Salvador Llobet

Col·leccions procedents d'intercanvis amb altres Departaments de Geografia

Col·leccions de professors del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona

Col·leccions procedents de publicacions: llibres de Geografia, Atlas, revistes, etc.

Col·leccions de donacions d'estudiants i d'altres col·laboradors

L'edició electrònica del Fons Històric serà seqüencial i sortirà en sis documents individuals que correspondran a les sis col·leccions esmentades.

La primera part que editem, correspon a la **Col·lecció Salvador Llobet**, perquè és la que conté més diapositives, perquè les imatges tenen una gran qualitat fotogràfica, perquè com són força antigues, tenen molt valor documental, i en definitiva, perquè aquesta actualització del Fons Històric la fem en homenatge seu.